

ložil tudi podlago k svoji slavi; l. 1865. je v Lipskem izšlo delo „O lastnini po avstrijskem pravu z ozirom na pruski, francoski in saksonski zakonik“. Ta spis je bil vir mnogim drugim znanstvenim razpravam iz te stroke, ki so izšle v raznih svetovnih jezikih. Prvo večje delo Randa, spisano v češkem jeziku je „Právo vlastnické“ (1871). Drugi češki in nemški spisi so izpopolnili samo slavo češkega učenjaka, ki je za svoja dela dobil imenitna odlikovanja domače in tujih vlad, učenih društev in zavodov. Bil je imenovan članom državnega sodišča, članom gosposke zbornice, bilo mu je podeljeno avstrijsko častno odlikovanje za znanstvo in umetnost in končno je bil povišan v plemenitaški stan. Znanstvena delavnost Randa se je ocenila tudi s tem, da je bil poklican v ministrski svet, kjer je kot češki minister-rojak bil zanesljiv in vesten svetovalec vladarja in branitelj pravic češkega naroda.

Petdesetletnica Aloisa Dostála. Češki katoliški pisatelj, ki se najbolj čita, župnik Alois Dostál, je obhajal svojo petdesetletnico. A. Dostál je eden izmed najbolj marljivih čeških pisateljev. Ni skoraj češkega leposlovnega lista, v katerem bi ne bila kakšna povest izpod peresa A. Dostála. Porodil se je l. 1858. v Kvasinah pri Rihnovu na Češkem, njegov oče je bil kmet. L. 1883. je bil v Pragi posvečen za duhovnika in je služboval na raznih mestih, dokler ni postal župnik v Ouvalih pri Pragi, kjer je še sedaj. Književno delovati je začel po nasvetu pisatelja-kanonika Jos. Ehrenbergerja. Pisal je najprej pesmi in potem povesti. Gradivo za svoje povesti črpa iz preteklosti češkega naroda ali pa iz sedanjega življenja češkega kmeta, delavca, meščana, duhovnika i. dr. Kako so njegove dobre povesti priljubljene, priča okolnost, da so nekatere prevedene v tuje jezike. Navesti vse, kar je Dostál napisal, je skoraj nemogoče, saj vsako leto izide izpod njegovega peresa nekoliko daljših povesti, poleg tega veliko člankov, drobnih stvari v vseh čeških listih. Vsi Dostálovi članki in spisi se lahko čitajo in v vsakem spisu se spozna njegovo mojstrsko pero in pa idealni namen, češko ljudstvo izobraziti in prijetno kratkočasiti. Zalagateljska trdka v Pragi V. Kotrba, ki je že izdala zbrane spise več čeških katoliških pisateljev (n. pr. Ehrenbergerja, Kopala, Špačka, Brodskega) bode v kratkem začela izdajati tudi zbrane spise Al. Dostála, ki bodo tako urejeni, da bodo za omikance in preprosto ljudstvo.

Fr. Št.

Prof. dr. Bohumil Jan Eiselt. Pred nedavnim je na Smihovu v Pragi umrl odlični češki učenjak in zdravnik, profesor češke univerze, autor mnogih strokovnih spisov, dvorni svetovavec dr. Bohumil Jan Eiselt. Pokojnik se je porodil 22. avgusta l. 1831. v Polički na Češkem, gimnazijo je dovršil v Jičnu, zdravniški vseučiliški oddelek v Pragi. L. 1860. se je habilitiral za docenta specialne patologije in terapije notranjih bolezni na praški takrat še nemški univerzi, l. 1866. pa je bil imenovan za izrednega profesorja notranjega zdravilstva in leta 1881. šele za rednega profesorja. Eiselt je prvi češki učitelj na zdravniškem oddelku praške univerze, ki je začel od svoje habilitacije predaval izključno v češkem jeziku, in so torej vsi češki zdravniki zadnjih 34 let njegovi učenci. V češkem jeziku je Eiselt začel predavati v dobi, ko se ni bilo nobenih čeških strokovnih publikacij in ko ni mogel pričakovati nobenega priznanja za svoj trud. Ko je l. 1866. kot izredni profesor naznanil svoja redna češka predavanja, je zbral okoli sebe toliko poslušavcev, da sta se obe nemški kliniki izpraznili. Profesorski kolegij pa je iz zavisti dosegel pri ministrstvu, da se je takoj po prvih tednih Eiseltova klinika razglasila za neobligatno. Navzlic temu se število Eiseltovih poslušalcev ni zmanjšalo, ker so se odli-

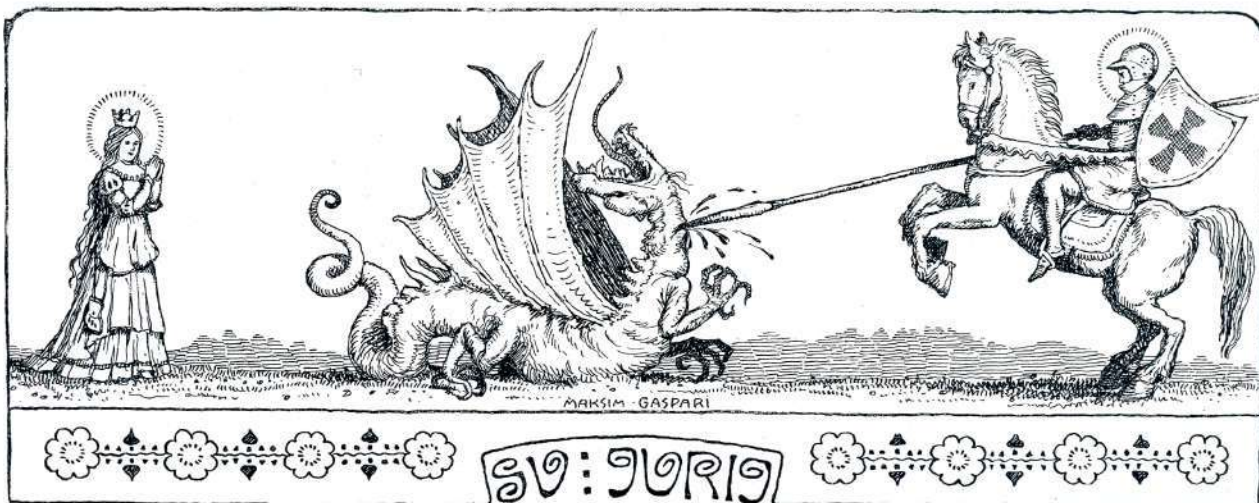
kovala Eiseltova predavanja po globoki vsebini in lepi obliki in je že takrat Eiselt slovel kot izvrsten diagnostik. Istega leta je odklonil častno vabilo na rusko univerzo v Harkov samo raditega, da ne bi osirotela edina češka stolica na praški univerzi. Eiselt je bil energičen organizator češkega zdravniškega gibanja in znanstvenega dela, od njega je izhajala iniciativa za vsa važnejša podjetja. L. 1881. je ustanovil prvi češki znanstveni list „Časopis českých lékařů“ in ga je sam urejeval. Po 15letnih pripravah je izdal šest velikih zvezkov pod naslovom „Odborná pathologie a the-raphie“. Kot znanstveni preiskovavec je Eiselt zaslovel zlasti po svojih spisih o legarju, koleri, o srčnih in pljučnih boleznih. Eiseltovo delovanje so priznali ne le v slovanskem svetu, ampak tudi na Francoskem in Nemškem. Učenjak Eiselt je bil vesten katoličan. Hodil je s soprogo v emauško cerkev izpolnjevati svoje verske dolžnosti. Ko je bil na bolniški postelji, se je dal prevideti s sv. zakramenti in ko se je bližala njegova zadnja ura, je rekel soprogi in otrokom, stoječim zraven njegove postelje: „Pustite že to zdravljenje in prižgite svečo! Je že vse zastoj!“ In ko so prižgali mrtvaško svečo kot simbol večne svetlobe, je mirno umrl sloveči zdravnik.

Josef Lacina (Kolda Malinsky). V Raždalovicah pri Jičnu je umrl po dolgi bolezni Josef Lacina, ki je bolj znan pod psevdonimom Kolda Malinský. Bil je profesor v Pragi (roj. 2. avgusta l. 1850. v Malinu) in se je v prostih urah pečal s preiskovanjem češke zgodovine in s pisateljevanjem. Lacina je izdal celo vrsto poljudno-znanstvenih in leposlovnih knjig. Najbolj znani njegovi spisi so „Kronika I. in II.“ — „Starý dluh“ — „Světlo a stín“ — „Před pádem“ — „Na vsi“. Lacina je začel književno delovati l. 1872. Fr. Š.

0860

Ludvik Gášpár, slovaški župnik v Dehampoli (turčanskega okraja) in pisatelj, je umrl po dolgi, težki bolezni. Kot pravičen mož je kmalu izpregledal spletke mažarskih »kazafikov« in surovo, nepravilno preganjanje »panslavov« in zato je sovražil politiko iz vse duše ter marljivo pisal satirične in humoristične članke pod psevdonimom Zaosek. Več njegovih člankov je objavil „Černokňažnik“. V Budimpešti je izšla zbirka njegovih spisov pod naslovom „Vybrané spisy humoristické Zaoska“ s podobo in življenjepisom pisateljevim. Zaosek je bil izviren slovaški humorist, ki je opisoval zlasti vaško in malomestno življenje z ironijo in ostro satiro. Izvrstno je znal osmešiti mažarske »kazafike« (rodoljube) in druge izrastke sedanje šovinistične dobe iz sedanjega življenja na Mažarskem.

Pavel Prihoda. Pred nedavnim je na Slovaškem umrl Pavel Prihoda, buranski župnik, vzoren duhovnik in pisatelj, ki je vse svoje življenje posvetil Bogu, Cerkvi in svoji zatirani slovaški domovini. Porodil se je v Skalici l. 1840. in je študiral izpočetka v Uherském Hradišti na Moravskem, potem v Trnavi na Ogrskem. Bogoslovje je dovršil v nadškofijskem semenišču v Ostrogonu. V bogoslovju je l. 1862. s svojimi 16 tovariši ustanovil „Slovenský oddiel cirkevno-literarne školy“. V tem literarnem društvu so se slovaški bogoslovci vadili v govorništvu in slovaškem pismenem jeziku. Društvo je vzgajilo vse slovaške duhovnike v ostrogonski nadškofiji, ki so v zadnjih 40 letih pisali in nekateri izmed njih še pišejo v nravni in gmotni propleh slovaškega ljudstva. Že v ostrogonskem semenišču je Prihoda začel svoje literarno delovanje; izpočetka je prevajal iz nemških rokopisov Palšovičeve propovedi za slovaški list „Všenanka“ in iz francoskega „Messager du Semaine“ članke za list „Cyrill

i Method". Za prilogo „Vojteha“ je pisal izvirne spise in kot kaplan je spisal celo množico jedrnatih propovedi, ki so bile objavljene v letnikih „Kazatela“ (1874—1880). L. 1864. je bil Prihoda posvečen za duhovnika ter je postal kaplan v Gbelih, kjer je deloval 14 let pri skromni letni plači 100 gld. Polovico te vsote je dobival iz cerkvene blagajne in polovico od c. kr. patronata, ki mu je to plačo odtegnil vsako tretje leto po volitvah, ker je Prihoda vsakokrat pripeljal vso občino glasovat za Slovaka Radlinskega. Prihoda je bil prvi, ki je v skaliski okolici ustanovil „Čitaci spolok“. Svoj prosti čas je posvetil čebelarstvu. V tej panogi gospodarstva je postal strokovnjak ter je spisal mnogo člankov in razprav iz te stroke za slovaške časopise.

Dr. Gustáv Beehenter. 20. avgusta so Slovaki pokopali v Kremnici dr. Gustáva Beehentera, najstarejšega, če ne zadnjega svedoka prvega novodobnega zgodovinskega in hkrati družabnega in literarnega gibanja, imenitnega dejatelja v dobi slovaškega kulturno-narodnega in političnega preporoda. Ime Beehentera se je prvič pokazalo v javnost l. 1848., ko je mladi dijak na medicinskem oddelku dunajske univerze vstopil v dijaško legijo in je pisal Ludevitu Šturmu v „Narodnie Slovenské Noviny“ prve svoje vrstice. Le-ti kratki dopisi in opisi takratnih dunajskih dogodkov že kažejo spretnega pisatelja in izvrstnega slovaškega stilista. Samo škoda, da ni Beehenter več književno deloval. Težavni zdravniški poklic, osamelost sredi renegatske puščave in menda še druge okoliščine niso dovolile, da bi stal Beehenter med prvimi slovaškimi književniki. Nadarjenosti je imel dovolj. Pisal je največ humoristične povestice pod psevdonimom Laskomerský. Njegov humor je izviren, vsaka beseda je dovtip. Najbolj priča to povest „Lipovianska maša“ in „Sebrane žarty a rozmary“. Največ je Beehenter pisal v letih 1860—1880. Umrli je kot 83leten starček. Fr. Št.

OS 1860

Naše slike.

Ruski ženitovanjski običaji (str. 149) se vrše s primerno slovesnostjo in raznimi bolj ali manj simboličnimi ceremonijami. Boljari so se tudi v tem oziru že „poevropili“,

a stalen je še vedno tudi pri pojedini pop, ki zapoje z globokim basom: „Poslušna bodi možu svojemu!“ Darila prinesó novoporočencema in jih izroče z globokimi pokloni in pesniškimi voščili.

Slike z jugoslovanskih krajev, ki jih prinašamo v današnji številki, so izdelane po izbornih fotografijah našega rojaka frančiškana P. Metoda, ki zna naravo gledati res z umetniškim očesom. Punat v Kvarneru na otoku Krku leži v slikovitem zalivu in pred njim plava — romantičen otočič Košljun. Tako čarobno leži tudi Visovac; slap Krke s svojo ogromno vodno silo pa najbrže ne bo ostal nedotaknjen od moderne tehnike, ampak ga bodo skoro gotovo v kratkem porabili za velike gonilne naprave.

Zagrebska stolna cerkev se ponša s posebno eleganco svojih stolpov, ki se, fotografirana z višine, vidita v vsej svoji lepoti.

Kalvarija je delo spodnještajerskega slovenskega umetnika, Jakoba Žniderja, ki živi na Dunaju v prav bednih gmočnih razmerah. Mož je učenec dunajskega profesorja Kundmanna. Skupina „Kalvarije“ je v mrliški kapeli dunajske blaznice in hiralnice „Steinhof“. Opozarjamo ž njo na našega revnega in pobožnega mojstra, ki si v svoji skromnosti želi vsaj toliko dela, kolikor potrebuje vsakdanjega kruha!

Razmerje s Srbijo se je nagloma izpremenilo. Bilo je že vse pripravljeno na vojsko in vsak dan se je pričakovalo, da počijo puške ob Savi in ob Drini. Pa Rusija je izpremenila svoje sovražno stališče, čez noč se je v Srbiji veter obrnil, bojeviti kraljevič Jurij, se je odpovedal pravici do prestola, bojna stranka je izgubila svoj vpliv in srbska vlada, ki ji načeljuje ministrski predsednik Novaković (str. 189), je sprejela pogoje avstrijske vlade. Vojske med Avstrijo in med Srbijo torej ne bo, a v Srbiji sami je nezadovoljnost z vladajočo rodbino jako velika in ni izključeno, da pride do usodepolnih dogodkov.

Avstrijska poslanska zbornica je izvolila za predsednika dr. Roberta Pattaia, znamenitega krščansko-socialnega politika (str. 189). Bil je doslej nižjeavstrijski deželni odbornik.

